

# ZEVEN BRIEVEN VAN JEZUS

Opgeschreven door de apostel Johannes in  
Openbaring 1-3

Ds. A.A. Leenhouts

---

Uitgesproken in 1973, 1979, 1980  
Redactionele bewerking S.B. Leenhouts-van der Kruijt 2013



GETUIGENIS  
EN EENHEID

DEEL I



# ZEVEN BRIEVEN VAN JEZUS

Opgeschreven door de apostel Johannes in  
Openbaring 1-3

DEEL I

Ds. A.A. Leenhouts

---

Uitgesproken in 1973, 1979, 1980  
Redactionele bewerking: S.B. Leenhouts - van der Kruijt - 2013



## GETUIGENIS EN EENHEID

Stichting Getuigenis en Eenheid  
Postbus 64814, 2506 CE Den Haag  
info@getuigeniseneenheid.nl  
www.getuigeniseneenheid.nl

---

© Ds. A.A. Leenhouts  
Zeven Brieven van Jezus (1973, 1979, 1980)  
Redactionele bewerking 2013

## INHOUD DEEL I

Verantwoording	4
Voorwoord	5
De verschijning op Patmos	7
Brief aan Epheze	20
Brief aan Smyrna	31
Brief aan Pérgamum	40

## INHOUD DEEL II

Brief aan Thyatíra	53
Brief aan Sardes	66
Brief aan Philadélphia	76
Brief aan Laodicéa	89

## VERANTWOORDING

*‘Zeven brieven van Jezus’* is een bewerking van een aantal preken van Ds. A.A. Leenhouts (1915-2001) over Openbaring 1-3.

In deze bewerking is de spreektaal zo veel mogelijk omgezet in schrijftaal. Omwille van de authenticiteit is de historische-, kerkelijke- en politieke context, waarin deze preken in 1973, 1979 en 1980 zijn uitgesproken, gehandhaafd, waardoor het verband van de exegese van deze Bijbelgedeelten behouden blijft.

De in de preken genoemde voorbeelden uit die tijd zijn – waar mogelijk – nageslagen in de literatuur en zo nodig aangevuld. Dit alles is in de voet- en eindnoten terug te vinden.

Bij de bewerking van de preken heb ik naar vermogen getracht de essentie van de boodschap die Ds. Leenhouts hierin heeft willen doorgeven, te waarborgen. De vele gesprekken die wij bij zijn leven daarover met elkaar hebben gevoerd, zijn mij daarbij tot steun en leidraad geweest.

Een speciaal woord van dank en waardering gaat hierbij uit naar mijn schoonzuster, Mevrouw J.A. Munneke – Leenhouts, die jarenlang alle preken van haar broer vanaf de geluidsband heeft uitgetypt. Dit stelt ons in staat om dit waardevolle ‘preekarchief’ verder te bewerken, zodat velen kennis kunnen nemen van deze bijzondere en profetisch uitleg van de Schrift.

*Den Haag, 2013*

S.B. Leenhouts - van der Kruijt

## VOORWOORD

*“Zeven brieven van Jezus”* is een profetische belichting van de brieven aan de zeven Klein-Aziatische gemeenten in Openbaring 1-3. Volgens Ds. Leenhouts worden in deze brieven – naast de specifiek aan deze gemeenten gerichte waarderingen, bemoedigingen en vermaningen – ook de verschillende perioden in de wereldgeschiedenis gekarakteriseerd.

Hij merkt daarbij op dat elk van de brieven een opschrift heeft dat ontleend is aan een bepaald element uit het roepingsvisioen van Johannes. Die elementen zijn niet willekeurig gekozen, maar zijn karakteristiek voor speciaal die gemeente, met die specifieke zegeningen of tekortkomingen, deugden of gebreken.

Ds. Leenhouts ziet in de geestesgesteldheid, secularisatie en afval van de kerken in de huidige tijd een parallel met de gemeente van Thyatíra. De brief aan deze gemeente eindigt met de belofte van een ‘morgenster’. Daarin ziet Leenhouts de aankondiging van een ‘nieuwe dag van opstanding’, het aanbreken van het beloofde vrederijk en de doorbraak van het Koninkrijk Gods.





# DE VERSCHIJNING OP PATMOS\*

*“Openbaring van Jezus Christus, welke God Hem gegeven heeft om zijn dienstknechten te tonen hetgeen weldra moet geschieden, en welke Hij door de zending van zijn engel aan zijn dienstknecht Johannes heeft te kennen gegeven. Deze heeft van het woord Gods getuigd en van het getuigenis van Jezus Christus, alles wat hij gezien heeft.*

*Zalig hij, die voorleest, en zij, die horen de woorden der profetie, en bewaren, hetgeen daarin geschreven staat, want de tijd is nabij.*

*Johannes aan de zeven gemeenten in Asia: genade zij u en vrede van Hem, die is en die was en die komt, en van de zeven geesten, die voor zijn troon zijn, en van Jezus Christus, de getrouwe getuige, de eerstgeborene der doden en de overste van de koningen der aarde. Hem, die ons liefheeft en ons uit onze zonden heeft verlost door zijn bloed – en Hij heeft ons tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader gemaakt – hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheden. Amen!*

*Zie, Hij komt met de wolken en elk oog zal Hem zien, ook zij, die Hem hebben doorstoken; en alle stammen der aarde zullen over Hem weklagen. Ja amen, Ik ben de alpha en de oméga, zegt de Here God, die is en die was en die komt, de Almachtige.*

*Ik, Johannes, uw broeder en deelgenoot in de verdrukking en in het Koninkrijk en de volharding in Jezus, was op het eiland, genaamd Patmos, om het woord Gods en het getuigenis van Jezus. Ik kwam in vervoering des geestes op de dag des Heren, en ik hoorde achter mij een luide stem, als van een bazuin, zeggende: Hetgeen gij ziet, schrijf dat in een boek en zend het aan de zeven gemeenten: naar*

\* Datum preek: 01-06-1979

*Epheze, en naar Smyrna, en naar Pérgamum, en naar Thyatíra, en naar Sardes, en naar Philadélphia en naar Laodicéa.*

*En ik keerde mij om, ten einde de stem te zien, die met mij sprak. En toen ik mij omkeerde, zag ik zeven gouden kandelaren, en te midden van de kandelaren iemand als eens mensen zoon, bekleed met een tot de voeten reikend gewaad, en aan zijn borsten omgord met een gouden gordel; en zijn hoofd en zijn haren waren wit als witte wol, als sneeuw, en zijn ogen als een vuurvlam; en zijn voeten waren gelijk koperbrons, als in een oven gloeiend gemaakt, en zijn stem was als een geluid van vele wateren. En Hij had zeven sterren in zijn rechterhand en uit zijn mond kwam een tweesnijdend scherp zwaard; en zijn aanzien was gelijk de zon schijnt in haar kracht.*

*En toen ik Hem zag, viel ik als dood voor zijn voeten; en Hij legde zijn rechterhand op mij en zei: Wees niet bevreesd, Ik ben de eerste en de laatste, en de levende, en Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden, en Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk. Schrijf dan hetgeen gij gezien hebt en hetgeen is en hetgeen na dezen geschieden zal. Het geheimenis der zeven sterren, die gij gezien hebt in mijn rechterhand, en de zeven gouden kandelaren: de zeven sterren zijn de engelen der zeven gemeenten, en de kandelaren zijn de zeven gemeenten.” (Openbaring 1)*

## EEN TROOSTBOEK

Het boek Openbaring, of ‘Apocalyps’, dat letterlijk ‘onthulling’ betekent, is qua stijl en inhoud geen eenvoudig boek. Het is een beschrijving van de dingen die in de toekomst hun beslag moeten krijgen.

Daarin wordt een soort codetaal gebruikt, die ook wel ontleend is aan de toen heersende wereldgodsdiensten. Daarom is dit boek ook zo rijk aan symboliek.

Bij andere religies was het in die dagen bijvoorbeeld gebruikelijk om in de sterren het lotbepalende te zien. De Apocalyps gaat daar

niet toe over, maar Johannes ontleent er voor het beschrijven van zijn openbaring wel de taal en de symboliek aan.

Er zijn uitleggers die menen dat dit laatste Bijbelboek al helemaal vervuld is in de tijd van de Romeinse keizer Domitianus, die regeerde van het jaar 81-96. Onder deze wrede heerser, die zich graag liet vereren als *'dominus et deus'* (meester en god) vond veel vervolging plaats.

De beschrijving echter van de grote legerscharen die oprukken in Openbaring 9 en 19, alsook de bouw van de Apocalyps als geheel, laten niet toe de vervulling ervan volledig te plaatsen in de eerste eeuw na Christus. De veronderstelling dat dit alles in die periode al is afgesloten kunnen wij dus niet onderschrijven.

Eigenlijk is alles wat destijds plaatsvond kenmerkend voor de geschiedenis van alle eeuwen. De tijd van Domitianus is een miniatuur van de wereldgeschiedenis, waarin de duivel en de antichrist zich opmaken om het vrouwenzaad totaal te vernietigen. In die strijd wil de Apocalyps een troostboek zijn voor de gemeenten van alle tijden, dat dit plan van de antichrist nooit zal slagen.

## HET OPSCHRIFT

Het is belangrijk om te letten op de viervoudige autoriteit, die direct al in hoofdstuk 1:1-3 genoemd wordt. In het opschrift lezen we: *“Openbaring van Jezus Christus, welke God Hem gegeven heeft.”*

God is de eerste autoriteit. Hij geeft het bestek van de eindtijd aan Jezus Christus. Jezus is dus de tweede bron van het gezag. Het doel van deze openbaring is *“... om Zijn dienstknechten te tonen hetgeen weldra moet geschieden en welke Hij door de zending van zijn engel aan zijn dienstknecht Johannes heeft te kennen gegeven.”* Voor het overbrengen van die openbaring wordt dus ook nog een engel als intermediair, als tussenschakel, ingezet. Deze is de derde autoriteit. En Johannes, die het bestek van de eindtijd in visioenen ontvangt, is de vierde autoriteit.

Onmiddellijk op het noemen van deze viervoudige autoriteit volgt een zaligspreking voor degene die in het midden van de gemeente voorleest, en voor degenen die deze woorden horen en bewaren:

*“Zalig hij, die voorleest, en zij, die horen de woorden der profetie, en bewaren, hetgeen daarin geschreven staat, want de tijd is nabij.”*

Het gaat hier dus heel plechtig en gewichtig toe.

## DE AANHEF

Hierna volgt in Openbaring 1:4 de aanhef, waarin de zeven gemeenten in Asia genoemd worden. Ook die moeten we zien als een soort model voor de wereldkerk in haar geheel. ‘Zeven’ is het getal van de volheid. Wat Jezus middels Johannes tot die zeven Aziatische gemeenten zegt, is bedoeld voor de gemeente van alle tijden tot aan de jongste dag.

De aanhef begint met: *“Genade zij u en vrede van Hem, die is en die was en die komt.”* Dit is een herinnering aan de Naam Jahwe: Ik ben die Ik ben. Hier is de Naam enigszins gewijzigd doordat er aan toegevoegd is: *“...die komt”*. Deze woorden geven aan dat Gods trouw ook tot uitdrukking zal komen in het wederkomen van Jezus Christus. De grote Godsnaam *Ik ben die Ik ben* zal Zijn laatste en definitieve effect krijgen door de wederkomst van Jezus Christus.

In het vervolg van de aanhef worden de grote heilsfeiten genoemd: *“Jezus Christus, de getrouwe getuige - dat was Hij onder Pontius Pilatus in Zijn kruisdood - “...de eerstgeborene der doden” - dat is Zijn opstanding - “en de overste van de koningen der aarde” - dit werd Hij door Zijn Hemelvaart. “Hem, die ons liefheeft en ons uit onze zonden heeft verlost door Zijn bloed - en Hij heeft ons tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader gemaakt - Hem zij de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheden.”*

Hier zien we hoe de Oudtestamentische roeping om koninkrijk van priesters te zijn nu overgaat op de gemeente. Eenmaal zal echter ook de ‘volheid van Israël’ ingaan, en zal het bekeerde Joodse volk

aan deze roeping zelfs een heel aparte inhoud mogen geven. Als dat koninkrijk doorbreekt en ook het voorlaatste geheimenis van Openbaring 10 in vervulling is gegaan, dan is de proclamatie over het koninklijk priesterschap in Openbaring 1:6 ten volle waar geworden.

De volgende tekst: “*Zie, Hij komt met de wolken ...*” moet gelezen worden als een zinspeling op Daniël 7. De dieren en monsters die Daniël zag, kwamen uit de zee (Daniël 7:3 vv.) en de vreselijke gedochten, die beeld zijn van de wereldmachten, en die zo vernielend en verwoestend over de aarde trokken, kwamen uit de *volkerenzee* (Daniël 7:16 vv.) In tegenstelling daarmee wordt in Daniël 7:13 al gesproken van een mensenzoon, in wiens gezicht de liefde van God weerspiegeld ligt, en die – in antithese met de beesten die *uit de zee komen* – komt met de *wolken des hemels*.

Over deze Mensenzoon schrijft Openbaring 1:7: “*... elk oog zal Hem zien, ook zij, die Hem hebben doorstoken; en alle stammen der aarde zullen over Hem weeklagen. Ja, amen. Ik ben de alpha en de oméga, zegt de Here God, die is en die was en die komt, de Almachtige.*”

Het gezegde: “*De alpha en de oméga*” betekent veel meer dan de Nederlandse uitdrukking: van A tot Z. De alpha is inderdaad de eerste letter van het Griekse alfabet, en de oméga de laatste. Het herinnert echter ook aan het Hebreeuwse woord ‘*èmet*’, dat ‘trouw’ betekent. Dit woord is samengesteld uit de eerste en de laatste letter van het Hebreeuwse alfabet, de *alèf* en de *taw*, met daartussen de *mém*. Van vroegste tijden af zagen de rabbijnen in het woord *èmet* het hele alfabet, d.w.z. het hele zegel van Gods trouw.

Dit speelt op de achtergrond mee, wanneer aan Johannes gezegd wordt dat God de eerste en de laatste is. Hem alleen komt het toe Zich de alpha en de oméga te noemen. Waarmee Hij wil zeggen dat Hij eeuwig trouw blijft. Bij het begin en bij het einde is daar de alles overkoepelende en alles omspannende trouw van God.

## DE VERSCHIJNING OP PATMOS

Na de aanhef van de Openbaring begint Johannes met de beschrijving van zijn visioen:

*“Ik, Johannes, uw broeder en deelgenoot in de verdrukking en in het Koninkrijk en de volharding in Jezus, was op het eiland, genaamd Patmos, om het woord Gods en het getuigenis van Jezus. (Openbaring 1:9)*

In dit verbanningsoord komt Johannes in geestverrukking, zoals we kunnen lezen in het volgende vers: *“Ik kwam in vervoering des geestes op den dag des Heren.”*

Vanaf de roeping van Abraham voert God een oorlog met de satan en met diens pogingen om alles te concentreren in een totaalstaat, waarvan de koning vergoddelijkt wordt. Daar gaat de strijd om. De duivel is erop uit om heel de wereld voor zich te laten neerknielen.

We zien al bij de Farao, hoe de hand Gods daartegen strijdt, en hoe Hij Zijn volk van deze tirannie bevrijdt. Later zien we hoe Gods hand zich beweegt over Babel. En ook dat rijk gaat te gronde.

Ten tijde van keizer Augustus wordt, juist wanneer hij goddelijke eer ontvangt, de Koning der Joden geboren, en proclameert de hemel: *“U is heden de Heiland geboren, namelijk Christus, de Here...Vrede op aarde bij mensen des welbehagens.”* (Lucas 2:10 en 14) Alleen door wat God doet tegenover de concentratiemacht van satan, komt de vrede op aarde.

Dat is het grote thema van de Bijbel.

We belijden het ook met Pasen. Jezus heeft aan het kruis de overheden en machten openlijk tentoongesteld en zo over hen gezegevierd. (Colossenzen 2:15) En door Zijn opstanding uit de doden heeft Hij verklaard Gods Zoon te zijn in kracht. (Romeinen 1:4)

Ook met Pinksteren vieren wij dat ‘Babel’ overwonnen is door

het Lam Gods. Door het talenwonder dat zich op het pinksterfeest manifesteert, is de spraakverwarring in principe overwonnen.

Bij de openbaring aan Johannes over de eindtijd zien we weer precies dezelfde tegenstelling. Opnieuw is er een vergoddelijkte totaalmacht. Nu van het Romeinse Imperium, onder keizer Domitianus. En deze macht duldt de prediking van Johannes niet. Dat kunnen we concluderen uit hetgeen hij schrijft, namelijk dat hij deelgenoot is in de verdrukking en de volharding in Jezus. Om het woord Gods en het getuigenis van Jezus was hij verbannen naar het eenzame eiland Patmos. Dat was destijds bepaald geen mooi vakantieoord.

Voor de apostel Johannes moet het een bijzonder verdriet en een mateloze pijn zijn geweest. Hij was de apostel die Jezus liefhad en die tijdens de omwandeling van Jezus op aarde aan Zijn boezem was. Zijn hart was vol liefde. In al zijn brieven roept hij op: *“Laten wij elkander liefhebben, want de liefde is uit God...”* (1 Johannes 4:7). Daarom lag de gemeenschap met de gemeente die hij diende hem zo na aan het hart. Natuurlijk verkondigde hij daar Jezus als de grote Overwinnaar over alle satanische machten.

Onder zijn gehoor zaten wellicht ook luisteraars die over de prediking van Johannes hun beklag deden bij de ‘politiebeamten’. Zijn prediking werd niet geduld, want daarin kreeg de keizer niet de goddelijke eer die hij voor zichzelf opeiste.

We weten niet precies hoe alles praktisch in zijn werk is gegaan, maar we weten wel dat Johannes verbannen was om het getuigenis van Jezus.

Een man, die zo in de gemeenschap met Jezus en de gemeente had geleefd, moet in de praktijk ondervinden hoe de keizer totaal niets geeft om de ontzagwekkende woorden die Jezus gesproken heeft.

Het lijkt alsof de antichrist en de vergoddelijkte totaalmacht van de keizer volslagen de overhand heeft. Om het woord Gods en om alles wat hij daarover gezegd heeft, is Johannes volledig afgesnoerd van alles wat hem zo dierbaar was.

In die situatie kwam de Heilige Geest.

Johannes schrijft: *“Ik kwam in vervoering des geestes op de dag des Heren, en ik hoorde achter mij een luide stem, als van een bazuin.”* (Openbaring 1:10)

In het geluid van een bazuin moeten we horen de ‘oproep tot het feest’. Als in Oud-Israël de bazuin klonk dan werd de menigte samengeroepen voor het feest. Het volk stroomde dan toe naar de dienst Gods in de tabernakel en later in de tempel.

Johannes hoorde geen onzeker geluid. Hij hoorde een stem als van een bazuin.

Krachtig.

Die stem sprak: *“Hetgeen gij ziet, schrijft dat in een boek en zend het aan de zeven gemeenten: naar Epheze, en naar Smyrna, en naar Pérgamum, en naar Thyatíra, en naar Sardes, en naar Philadélphia en naar Laodicéa.”* (Openbaring 1:11)

## DE ANTITHESE

We moeten hier scherp letten op de antithese met het Romeinse Imperium en de vergoddelijkte keizer. Johannes ziet Jezus Christus in verheerlijkte staat. Hij ziet Hem juist in die vormen en gestalten, waarmee de keizer altijd werd uitgebeeld. Zo waren er op munten in het oude keizerrijk sterren gegraveerd, als symbool van zijn opbeperkte macht.\*

De keizer van Rome stond hiermee in de traditie van het oude Perzië en het oude Babel. Ook daar werd de koning vergoddelijkt en troonde, volgens de toen heersende opvatting, in het middelpunt van het heelal. Hier is het de Romeinse keizer die als vergoddelijkte vorst ‘troont’ in het midden van de planeten en de sterren. De sterren waren volgens hun denkwijze lotbepalend. Vanuit de troon van de keizer werd het lot van de volkeren, die aan zijn wereldrijk onderworpen waren, bepaald.

En nu ziet Johannes, die zoveel van deze vergoddelijkte keizer te

\* Dr. K.H. Miskotte: Hoofdsom der historie, pag. 55, C.F. Callenbach, Nijkerk, 1945



lijden had, Christus in Zijn drievoudige functie: *Als koning* - omgord met een gouden gordel; *als priester* - met een tot Zijn voeten reikend gewaad; en *als profeet* - met het tweesnijdend, scherp zwaard dat uit Zijn mond kwam. Daarbij houdt Hij de sterren in Zijn hand en wandelt Hij tussen de kandelaars – beeld van de gemeenten.

Jezus te zien in Zijn voluit verheerlijkte staat was zeer aangrijpend voor Johannes. Hij schrijft:

*“En toen ik Hem zag, viel ik als dood voor zijn voeten; en Hij legde zijn rechterhand op mij en zei: Wees niet bevreesd, Ik ben de eerste en de laatste, en de levende, en Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden, en Ik heb de sleutels van de dood en het dodenrijk. Schrijf dan hetgeen jij gezien hebt en hetgeen is en hetgeen na dezen geschieden zal. Het geheimenis der zeven sterren, die jij gezien hebt in mijn rechterhand, en de zeven gouden kandelaars: de zeven sterren zijn de engelen der zeven gemeenten, en de kandelaars zijn de zeven gemeenten.”* (Openbaring 1:17-20)

De ‘engelen der zeven gemeenten’ kunnen we in ons taalgebruik omschrijven als: de voorgangers, de bisschoppen, de predikanten, kortom – de dienaren van het evangelie.

De aanhef van dit laatste Bijbelboek is bijzonder troostvol. Het moest ook niet beperkt blijven tot de openbaring aan Johannes alleen, maar hij moest het opschrijven om Zijn dienstknechten te tonen wat na dezen geschieden moet.

Jezus openbaart Zich aan Johannes als degene die de sterren in Zijn rechterhand houdt. Hij is de eigenlijke wereldimperator. Alleen het Woord dat uit de mond van Jezus Christus uitgaat en dat Hij aan Zijn dienstknechten wil schenken, bepaalt het lot van de volkeren en opent de weg naar de Sabbat der volkeren. Dit alles in scherpe tegenstelling met de vergoddelijkte totaalstaat van Romeinse Imperium. Niet de politieke macht van de keizer of van de machthebbers van deze

wereld, maar aan Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde, ook vandaag.

## BOODSCHAP VOOR ALLE TIJDEN

Johannes krijgt de opdracht: Schrijf hetgeen je ziet! Schrijf het in een boek en zend het aan de zeven gemeenten. Dit moeten zij weten: De verkondiging van het Woord staat in het middelpunt en alleen dat heeft macht over de geschiedenis.

Hoe wordt dit vandaag de dag vergeten. Het wordt hooguit beschouwd als iets marginaals, of gezien als achterhaald. Maar als er een dodelijk ernstige situatie gaat ontstaan, kan God dit opnieuw aan de orde stellen.

Langs alle kanten wordt geprobeerd om politieke oplossingen te bedenken voor de grote wereldproblemen, zoals bijv. de oprichting van een Europees Parlement met vergaande bevoegdheden. Daar moeten wij als burgers dan ook over stemmen. Maar al met al raken wij daarmee ook ethisch verwickeld in de oneindige schuld die er op Europa ligt, niet in het minst vanwege de bloedplas van zes miljoen Joden.

Er is bij God gradatie in schuld, ook voor de volkeren. Duitsland verankerde de 'Wiedervereinigung' in zijn grondwet, alsof er geen God is, die er een gericht over kan geven. Alsof God niet kan zeggen: Schep een alternatief in de eendrachtige erkenning van het bloed van Jezus, om het Joodse volk te redden. Alleen daaraan, Duitsland zul je genezen.

Maar dat komt totaal niet ter sprake. Een sterk Europees Parlement zal met nog meer politieke druk het Joodse volk oproepen stukken land op te geven, zeker wanneer de olietoevoer in gevaar komt. Over die oude Bijbel wordt voorlopig nog niet gesproken. Totdat het stervensbenauwd wordt in Europa en Nederland.

In 1948 sprak de Heer: *“Zie, Ik sta op de rand van uw bestaan”*.

De landen worden enthousiast gemaakt voor Europa, dat liefst ook nog eens een springplank moet zijn voor een wereldregering via de Verenigde Naties. Altijd is er weer de stuwning en inspiratie van de Antichrist om tot een gecentraliseerde wereldmacht te komen. En wat God met de Joden gaat doen, ligt volledig buiten het blikveld. Maar het zal niet lukken. God laat Zich niet uitschakelen.

Hij heeft de sterren in Zijn rechterhand. De rechterhand staat symbool voor de hand waarmee men handelt. Middels de ‘sterren’, middels de Woordverkondiging door Zijn werkelijke dienaren, gaat de Heer handelen. En Hij wandelt tussen de afzonderlijke kandelaren, Zijn gemeenten. Die hoeven niet aan elkaar geketend te zijn door Synodes of Bisschoppenconcilies. De Heer zelf is actief in die zeven gemeenten. Hijzelf is het ‘kerkverband’.

Het boek Openbaring is vol van Gods majesteit en uitdrukingskracht. Wie de taal en symboliek van de Apocalyps gaat verstaan komt tot de aanbidding: Hoe groot zijt Gij!

We leven in een ernstige tijd. Meer dan ooit is het noodzakelijk om Jezus te erkennen, en te bidden of Hij ons wil leiden in rechte sporen, en of Hij onze natie wil behoeden voor wegen die niet uit God zijn. Maar bovenal moeten we bidden of Hij licht en waarheid van Zijn troon wil laten neerdalen in de harten van Zijn dienstknechten die gebonden zijn in alle mogelijke verkeerde systemen, en daardoor het gevaar lopen ook een institutaire ‘besmetting’ op te lopen in hun eigen ziel en geest. Want ook door een verkeerd institutioneel kerkelijk systeem kan onze ziel ‘geïnfecteerd’ worden. Zowel nationaal als kerkelijk heeft ons land Gods verlossing nodig.

Onze geschiedenis leert hoe in de zestiende eeuw een martelaarsgemeente twee maal veertig jaar heeft gestreden tegen Spanje, tegen een nabootsing van het Romeinse Imperium in kerkelijke vorm. In die strijd zijn onze vaders op de brandstapel gezet, omdat zij zich verzetten tegen de absolute macht van de kerk.

Vierhonderd jaar later sprak in dit land de Heer, en gaf Hij opnieuw richting aan. En als er nu een opwekking gaat komen, zullen alle satanische pogingen om ons te ketenen en te binden aan door satan geïnspireerde supermachten, doorbroken worden.

Het is niet vanuit een vorm van chauvinisme, maar ik geloof dat Nederland in de ontvouwing van het koninkrijk Gods, nog een bijzondere taak krijgt. Ons land is buitengewoon gezegend met de Woordverkondiging, en ondervindt tot op de dag van vandaag de nabloei van al de dingen die God ons geschonken heeft, dankzij de verkondiging van het kruis van Jezus, de eeuwen door.

Maar we hebben wel een grensgebied bereikt.

## DEELGENOOT IN DE STRIJD

Johannes ligt als een dode uitgestrekt aan de voeten van Jezus. Toen hij zo in geestvervoering lag, heeft hij zich wellicht een ogenblik herinnerd hoe hij, tijdens de omwandeling van Jezus op aarde, op een gans andere wijze aan de boezem van Jezus gelegen heeft. Nu is Jezus mateloos verhoogd, want Hij is alle hemelen doorgedaan en spreekt Hij hem aan met grote kracht en majesteit. De verheerlijkte Christus legt Zijn hand op Johannes en zegt: “Wees niet bevreesd, Ik ben de eerste en de laatste, en de levende, en Ik ben dood geweest, en zie, Ik ben levend tot in alle eeuwigheden...”.

Jezus is opgestaan uit de doden.

In Zijn handoplegging laat Jezus Johannes en alle dienstknechten van de zeven gemeenten delen in de goddelijke kracht die er ligt in Zijn dood en opstanding. Met die handoplegging wil de verheerlijkte Christus zeggen: Wij zijn samen deelgenoot van deze strijd.

Daarom is ook de viering van het Heilig Avondmaal een heilige handeling. De verheerlijkte Christus maakt ons in de eenwording met Zijn dood niet alleen deelgenoot aan Zijn lijden, maar ook aan Zijn opstanding. Door de viering van het Avondmaal legt Hij Zijn hand op de gemeente. In onze eenwording met Hem, doordat we Zijn lichaam

en Zijn bloed eten en drinken, delen we eveneens in Zijn kracht en de volheid van zijn kennis. Een kennis, die van geheel andere oorsprong is dan hoe politici en diplomaten de dingen zien. Door Hem krijgen we zicht op de weg die God met ons voor heeft. Opdat wij het daarna ook weer kunnen uitstralen naar anderen, en het zout der aarde mogen zijn. Een volk, dat op de aarde getuigenis geeft van het komende koninkrijk van God.

Johannes was niet een soort secretaris van hemelse zaken, die alleen maar moest opschrijven wat hij zag. Jezus deelt aan Johannes de volheid Gods mee. Eigenlijk is hij hier toch weer aan de boezem van Jezus.

Onmiddellijk nadat Jezus Zijn hand op de apostel gelegd heeft, en gezegd heeft dat Hij de sleutels van de dood en het dodenrijk heeft, geeft Hij de opdracht: *“Schrijf dan hetgeen gij gezien hebt...”*.

Het woord ‘dan’ onderstelt een verband tussen beide. Jezus bedoelt te zeggen dat Johannes met te schrijven wat hij ziet, eigenlijk de sleutel van dood en leven hanteert. De Apocalyps en het hanteren van de geheimen in de Apocalyps, inclusief het spreken over Openbaring 10 is het hanteren van de sleutel van Jezus.

Jezus zegt: Schrijf dan! Ik heb die sleutel. Daarmee open je elke doodsheid.

Zoals de profeet Ezechiël een knekelveld kon aanspreken en het werd weer levend.

De Heer kan leven geven waar de dood heerst. Hij kan wie geestelijk dood zijn opwekken tot nieuw geestelijk leven. Hij, die zelf is opgestaan uit de doden, heeft de sleutel om het dodenrijk te openen van zowel de geestelijke als de letterlijke dood.

Jezus wil Zijn hand ook op ons leggen. Hij geeft overwinning over elke doodse situatie, over alle banden der duisternis en moeilijkheden die ons kunnen benauwen.

Jezus leeft en is Overwinnaar.

Hij is de Alpha en de Omega, die is en die was en die komt, de Almachtige.

## BRIEF AAN EPHEZE\*

*“Schrijf aan de engel der gemeente te Epheze:*

*Dit zegt Hij, die de zeven sterren in zijn rechterhand houdt, die tussen de zeven kandelaren wandelt: Ik weet uw werken en inspanning en uw volharding en dat gij de kwaden niet kunt verdragen en hen op de proef gesteld hebt, die zeggen, dat zij apostelen zijn, maar het niet zijn, en dat gij hen leugenaars hebt bevonden; en gij hebt volharding en hebt verdragen om mijns naams wil en gij zijt niet moede geworden. Maar Ik heb tegen u, dat gij uw eerste liefde verzaakt hebt. Gedenk dan, van welke hoogte gij gevallen zijt en bekeer u en doe (weder) uw eerste werken. Maar zo niet, dan kom Ik tot u en Ik zal uw kandelaar van zijn plaats wegnemen, indien gij u niet bekeert. Doch dit hebt gij, dat gij de werken der Nicolaiëten haat, welke ook Ik haat.*

*Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt.*

*Wie overwint, hem zal Ik geven te eten van den boom des levens, die in het paradijs Gods is.”*

(Openbaring 2:1-7)

### EEN GEZEGENDE GEMEENTE

De Here Jezus richt als eerste een brief aan de gemeente te Epheze.

Nu is Epheze, geestelijk gesproken, een heel bijzondere gemeente. Zij werd gesticht door de apostel Paulus op diens zendingsreizen. Paulus heeft er in twee verschillende perioden gewerkt. In de laatste periode heeft God daar zijn arbeid zodanig gezegend, dat er een soort ‘voorteken’ ontstond van de volheid der heidenen. Paulus heeft ervaren hoe God in Epheze buitengewone tekenen en wonderen deed. Zo bijzonder was de tegenwoordigheid Gods aanwezig, dat mensen zelfs genazen door de zweetdoeken van Paulus die aan de zieken gebracht werden. (Handelingen 19:12)

\* Datum preek: 06-07-1979

Ontzaglijke dingen heeft hij er meegemaakt. Zoals in het amfitheater, waar de massa urenlang als één man en in heftige opwinding hun godin Artemis, die reeds in zeer oude tijd vereenzelvd werd met de godin Diana, eer bewees en uitriep: “Groot is Artemis der Epheziërs.” (Handelingen 19:28-34) De demonen roerden zich, maar werden door de kracht Gods ook weer uitgeworpen. Er was werkelijk een doorbraak van de volheid Gods in Epheze. Daarvan getuigt ook de brief die Paulus later aan deze gemeente schrijft. Een brief, waarin hij uitbundig spreekt over de volheid Gods, de eenheid der gemeente en de geestelijke gaven.

Volgens de overlevering heeft niet alleen Paulus in Epheze gewerkt. Uit de geschriften van de apostolische vaders, die rechtstreeks met de apostelen in contact hebben gestaan, weten we dat, vlak voor de verwoesting van de tempel, ook de apostel Johannes in Epheze is geweest.

Velen van deze eerste leerlingen van de apostelen hebben met hem gesproken in het badhuis. Dat was vroeger de plek waar men elkaar ontmoette en de dingen besprak.

Het moet op de Epheziërs diepe indruk gemaakt hebben dat de apostel Johannes, die eens aan de boezem van Jezus was, een tijd in hun stad verbleef.

De overlevering vermeldt dat ook Maria, de moeder des Heren nog lange tijd in de gemeente van Epheze heeft vertoefd. We lezen dit niet in Gods Woord, maar het wordt algemeen aanvaard dat dit juist is. Stel je toch voor, dat hier in onze gemeente op de eerste of achterste rij moeder Maria zou zitten, en je kon haar aanklappen en vragen: “Maria, die maagdelijke geboorte van Jezus, is dat echt waar? Hoe is dat precies gegaan? Is het waar wat Johannes vertelt dat Jezus bij Zijn kruisiging uitriep: Vrouw, zie uw zoon, zoon zie uw moeder?” En Maria zou het ons allemaal haarfijn kunnen vertellen.

De gemeente in Epheze had dit alles werkelijk uit de eerste hand gehoord.

Er is een verhaal van een non die retrospectieve visioenen kreeg. Visioenen dus, die terugblikken in de tijd.

Op zichzelf is dat niet onmogelijk, want de schrijver van het boek Genesis heeft ook moeten terugblikken naar het eerste begin van de schepping. God, wiens wetenschap de eeuwen omspannt, kan door Zijn Geest iemand zowel achteruit laten schouwen, als ook profetisch vooruit laten zien. Hij overziet ook de eeuwen van de toekomst. Voor God is dat gelijk.

De visioenen van die non zijn niet meer te controleren, maar het schijnt dat men destijds heeft nagegaan wat zij gezien had over de vermoedelijke verblijfplaats van Maria in Epheze. En inderdaad is op de plek die zij in haar visioenen had gezien een hutje aangetroffen, waar Maria gewoond zou kunnen hebben.

Nogmaals, het is allemaal niet meer te controleren, maar ik geef het als illustratie dat die gemeente van Epheze toch wel een heel bijzondere gemeente is geweest.

Als je toch menigmaal een figuur als Paulus hebt horen spreken, die op de weg naar Damascus de Heer had ontmoet! En je krijgt later de apostel Johannes als herder, die aan de boezem van Jezus is geweest en alles als ooggetuige heeft meegemaakt! En je hebt bovendien een wemeling van wonderen beleefd door de arbeid van Paulus. De gemeente van Epheze was werkelijk van een hoog niveau. Ook Aquila en Priscilla hebben er gewerkt. Zij waren evenmin de eersten de besten. Paulus had in Corinthe nog bij hen ingewoond, nadat zij vanwege een bevel van Keizer Claudius, Rome hadden moeten verlaten. (Handelingen 18)

Epheze was een gezegende gemeente met heel goede voorgangers.

## EEN REPRESENTATIEVE GEMEENTE

Het is daarom niet voor niets dat Jezus juist aan Epheze de eerste brief stuurt. Epheze is als het ware representatief onder de gemeenten. Het representatieve karakter komt tot uitdrukking in het opschrift boven



de brief, dat gelijk is aan de beginzinsnede uit het roepingsvisioen: *“Dit zegt Hij, die de zeven sterren in zijn rechterhand houdt, die tussen de zeven kandelaars wandelt.”*

Boven elke brief aan de klein Aziatische gemeenten staat een opschrift dat ontleend is aan een element uit het roepingsvisioen van Johannes. Die elementen zijn niet willekeurig gekozen, maar zijn karakteristiek voor de boodschap die hij speciaal voor die gemeente, met die specifieke zegeningen of tekortkomingen, deugden of gebreken, schrijven moet.

Aan de engel der gemeente van Smyrna bijvoorbeeld moet Johannes schrijven: *“Dit zegt de eerste en de laatste, die dood geweest is en levend geworden: Ik weet uw verdrukking en armoede, hoewel gij rijk zijt...”* (Openbaring 2:8,9)

Smyrna wordt de martelaarsgemeente bij uitstek. De verdrukking is daar zo hevig dat velen de marteldood sterven. Speciaal voor Smyrna laat Jezus schrijven: *“Dit zegt Hij, die dood geweest is en levend geworden.”* In deze boodschap zegt Jezus als het ware: Ik ben jullie voorgegaan op het martelaarspad, en ben opgestaan uit de doden. Dit vinden we eveneens terug in het roepingsvisioen: *“...Ik ben de eerste en de laatste, en de levende, en Ik ben dood geweest, en zie Ik ben levend tot in alle eeuwigheden...”* (Openbaring 1:18)

Zo kunnen we de zeven brieven aan de Klein-Aziatische gemeenten zien als één geheel. Ze staan niet los van elkaar. Zoals ook de verschijning van Jezus Christus met zijn verschillende ‘karaktertrekken’ en ‘typering’ hier niet los staat van de ‘Ene Middelaar Gods en der mensen’. (1 Timotheüs 2:5) De zeven brieven zijn werkelijk een harmonisch geheel en afkomstig van Jezus Christus Zelf.

Ephese was niet alleen ‘kerkelijk’ een bijzondere plaats, maar als metropool van Klein-Azië was het eveneens een belangrijke stad, met ongeveer driehonderdduizend inwoners. Naar onze maatstaven is dat

nog niet de helft van Amsterdam, maar voor die tijd gold dat als een grote stad. Bovendien had het een amfitheater voor vijftigduizend toeschouwers. Dat amfitheater is ooit gevuld geweest met een mensenmassa die urenlang heeft uitgeroepen: “Groot is de Diana (Artemis) der Epheziërs.” (Handelingen 19:28)

De Romeinen noemden die stad ‘het licht van Azië’. De proconsul zetelde er en daarom was het één van de afdelingen van het grote Romeinse Imperium, dat zichzelf zag als een soort ‘godsrijk’ onder de vergoddelijkte keizer. De proconsul deed natuurlijk dapper mee om de burgers van Klein-Azië te laten delen in de keizercultus. Met deze keizercultus kwam de gemeente van Christus automatisch in botsing. Daar konden zij niet aan meedoen.

Daarom zegt Jezus in Openbaring 2:2: *“Ik weet uw werken en inspanning en uw volharding.”* Dat wijst op verdrukking en tegenstand. Wanneer bijvoorbeeld een vader tot bekering kwam, en niets meer van doen wilde hebben met de godin Artemis en haar tempeltje, en de moeder vasthield aan deze afgod, dan kwamen daar conflicten uit voort.

Een gemeente als Epheze heeft het niet gemakkelijk gehad. Hun tegenstanders lagen altijd op de loer om hen over te leveren en te verraden en ten slotte ter dood te brengen. Dat gold voor alle zeven Klein-Aziatische gemeenten.

Jezus prijst deze representatieve gemeente in zijn brief om haar goede werken. Hij ‘weet’ hun werken. De Heer gist er niet naar. Hij laat voelen dat Hij van alle dingen secuur op de hoogte is.

Jezus weet ook wat er in ons hart zit. Hij weet wat ons bezielt, en wat onze gedachten zijn. Hij weet wat wij doen bij dag en bij nacht.

*“Ik weet uw werken...”*

De gemeente van Epheze moet goed weten dat zij onder Zijn alwetendheid, onder Zijn ogen en onder Zijn aandacht ligt. Hij zegt: Uw inspanning is mij niet ontgaan. Uw volharding is niet onopgemerkt gebleven: *“Ik weet dat gij de kwaden niet kunt verdragen en hen op*

*de proef gesteld hebt, die zeggen dat zij apostelen zijn, maar het niet zijn, en dat gij hen leugenaars bevonden hebt.”*

De eerste dingen die de kerk altijd weer bedreigen zijn de imitatie, de valse leer en de valse apostelen. In alle tijden vormen degenen, die zich vals uitgeven voor een ambt, het grootste gevaar voor de gemeente Gods. Dit wordt dan ook als eerste genoemd in de brief aan Epheze.

Maar de Epheziërs waren op hun hoede. Zij waren onderwezen door Johannes, die aan de boezem van Jezus geweest is, en hun natuurlijk ook verteld heeft dat zich in de apostelkring een Judas bevond. Zij lieten zich niet van alles wijsmaken dat niet in overeenstemming was met de leer van Christus. Het onderricht van Paulus en Johannes heeft hun geleerd scherp op te letten om toch de antichrist en de ontkenning van de vleeswording van het Woord niet te verdragen.

#### TERUG NAAR DE EERSTE LIEFDE

Jezus ziet het aan die gemeente. Ze hebben zich stipt gehouden aan de leer van de apostelen en, wat hun levenswandel betreft, hebben zij zich eveneens in ethische zin zuiver opgesteld. Jezus zegt hoe Hij heeft gezien dat zij de werken der Nicolaiëten hebben gehaat. Wat die praktijk precies inhield weten we niet, maar welhaast zeker betrof dit een zedelijke ontsporing. De gemeente van Epheze heeft ook dit tegengestaan. Met hand en tand hebben wij zich verzet tegen welke soort van ontarding ook. De Heer heeft het opgemerkt en Hij prijst hen daarom.

Er volgt echter ook een ernstige vermaning:

*“Maar Ik heb tegen u, dat gij uw eerste liefde verzaakt hebt. Gedenk dan van welke hoogte gij gevallen zijt en bekeer u en doe (weder) uw eerste werken. Maar zo niet, dan kom Ik tot u en Ik zal uw kandelaar van zijn plaats wegnemen, indien gij u niet bekeert.”*  
(Openbaring 2:4,5)

Wanneer het in de gemeente ‘routinematig’ toegaat, en een ‘vergeeld bruidsboeket’ symbool is geworden van de huwelijksverhouding tussen Christus en Zijn gemeente, dan is er natuurlijk iets grondig mis. Wanneer de wieden van de molen nog draaien en de machine voort stamp, terwijl er al veel grind in zit, dan loopt het op den duur vast. En dan komt ten slotte de Heer, en neemt de kandelaar weg. Die is zinloos geworden, want hij geeft dan toch geen licht meer.

Eén van de gewichtigste punten die de Heer noemt is dus de eerste liefde. In Epheze is er in eerste instantie iets geweest als in de eerste gemeente, waar ze alles gemeenschappelijk hadden. (Handelingen 4:32) Ze droegen elkanders lasten en stonden voor elkaar in. Deze liefdevolle houding tegenover elkaar heeft een grote uitbreiding van de eerste christengemeente tot gevolg gehad.

Ook de gemeente in Epheze begon ‘stormachtig’. De eerste liefde is er werkelijk effectief geweest. De Heer heeft het opgemerkt dat die gemeente met woord en daad op de juiste ‘toonhoogte’ haar lofliederen voor Hem begon te zingen, maar ook dat zij al zingende in toonhoogte ‘gezakt’ zijn. Dat gebeurt soms als er bij de lofzang in de eredienst geen goede muzikale begeleiding is. Dan begint de gemeente wel op de juiste toon, maar aan het eind van het lied kan zij in toonhoogte gezakt zijn.

Het is natuurlijk beeldspraak.

In Epheze zijn ze goed begonnen met het ‘liefdeslied’ voor God en voor Jezus Christus. Maar gaandeweg zakten ze steeds verder in ‘toonhoogte’. Zeker, ‘het lied’ werd nog steeds gezongen. De leer van Christus en de brieven van Paulus werden altijd nog gelezen. De vermaningen van Johannes en alles wat hij gezegd had, werden nog steeds aangehaald. Het was formeel allemaal in orde. Maar de Heer, die de harten en nieren proeft, zegt: Maar dit heb Ik tegen u, dat het niet meer is zoals vroeger. Formeel mag alles kloppen, maar in de persoonlijke verhouding tot Hemzelf is er iets mis. De eerste liefde is weg.

Jezus zegt in Johannes 15: 5, 9 en 10:

*“Wie in Mij blijft, gelijk Ik in hem, die draagt veel vrucht. (...) Blijft in mijn liefde. Indien gij mijn geboden bewaart, zult gij in mijn liefde blijven.”*

Als wij deze grote oproep verzaken, en de vruchten van de onderlinge liefde gaan ontbreken, dan kunnen wij nog zo zuiver in de leer zijn, en een juiste eschatologische beschouwing hebben ten aanzien van de tekenen van de eindtijd, maar dan kan het zijn dat de Heer toch tegen ons moet zeggen: Ik heb je vroeger nog wel eens zien neerknielen voor Mijn Aangezicht. Ik heb je vroeger nog wel eens in een directe relatie met Mij in de binnenkamer gezien. Dat je Mij zocht, en de liefde Gods zocht, en vroeg: Wat kan ik in de liefde van de Heilige Geest doen voor mijn naaste, voor mijn medebroeder of zuster. Die eerste liefde, het vuur van het eerste geestelijke leven is behoorlijk getemperd. De thermometer staat beneden nul.

*“Dit heb Ik tegen u.”*

Je wordt geprezen om je orthodoxie, om je vasthouden aan de leer en je afwijzen van alle zedeloosheid. Maar het gaat er niet alleen maar om dat we fatsoenlijke burgers zijn en iedereen het zijne geven. Dat we op tijd onze belasting betalen en niet door het rode licht lopen op straat, en een houding gaan aannemen van: Wie doet mij wat? Waar ben ik nu eigenlijk nog fout in? Dan vraagt de Heer aan ons: Waar is die eerste liefde gebleven, die Ik bij het begin aantrof?

Ieder mens en iedere gemeente moet zichzelf maar voor Gods Aangezicht onderzoeken hoe het ervoor staat. Waar ligt het zwaartepunt van ons hart en ons denken? Ligt dat bij Jezus? Zijn we in Hem? Zijn we gedurig afhankelijk van Hem? Hebben we die persoonlijke relatie met Hem? Het persoonlijke gebed om vervuld te worden met Zijn Geest en Zijn liefde en met alles wat naar de gezindheid van Jezus is? Om ook zelf in de gemeente werkelijk

die woorden te kunnen spreken en die daden te kunnen doen die opheffen, opbeuren, troosten, bijstand verlenen en helpen? Nu, dan moeten wij terug naar die eerste liefde.

## VERNIEUWING EN BEKERING

Het is opmerkelijk dat de Heer in 1948 een soortgelijke boodschap gaf: *Terug naar de hoogten van Pasen en Pinksteren*. Wij moeten ons door de Heer laten onderrichten, vermanen en vernieuwen. Niet alleen persoonlijk, maar ook als groep, als gemeente, als kerk. God zegt niet tegen de gemeente van Epheze: Het is voor jullie verkeken. Er gloort nooit meer een dageraad in Epheze. Hij laat het open dat de gemeente tot vernieuwing komt: “...*bekeer u en doe (weder) uw eerste werken. Maar zo niet, dan kom Ik tot u en Ik zal uw kandelaar van zijn plaats wegnemen, indien gij u niet bekeert. (...) Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt. Wie overwint, hem zal Ik geven te eten van de boom des levens, die in het paradijs Gods is.* (Openbaring 2:5-7)

De Heer laat het open om tot bekering, vernieuwing, opwekking, reformatie en herstel te komen. Hij geeft ruimte om terug te keren naar de hoogten van Pasen en Pinksteren. Ieder die wil kan komen tot Zijn volheid, en dan geeft Hij de kracht om te overwinnen. Daar gaat het om, ook in onze dagen.

Wij mogen niet zeggen: De zaken liggen er bij ons precies zo voor als in Epheze. Kijk toch eens naar al die verschillende kerken en groepen. Zie toch die grote verdeeldheid. Het is toch onmogelijk om nog tot een vernieuwing te komen. Straks komt de antichrist en veegt heel het verdeelde christendom op en gooit het in de vuilnisbak.

Zo ongeveer schreef iemand het eens in een krant.

De Heer sprak echter: *Nee, Ik zal de antichrist de eer niet gunnen Mijn volk bijeen te drijven, maar Ik zal dit doen door de zweepslagen van Mijn Woord.*

De Heer is nooit absoluut negatief. Hij spreekt altijd conditioneel. Dat deed Hij ook altijd tegen het oude Israël. Altijd weer was het: "... indien gij u niet bekeert..."

Het staat dus volop open voor iedereen die opnieuw tot Jezus wil komen, om tegen Hem te zeggen: Heer, de thermometer van mijn liefde staat ook wel een beetje lager dan toen ik pas tot bekering kwam. Ik ben minder vurig dan toen ik tot geloof kwam en gedoopt werd. Maar ik wil mij laten vernieuwen en opnieuw tot U komen. Ik wil opnieuw de volheid van Uw Geest ervaren in alle dingen.

Als er een reveil komt – ook in Nederland – een reformatie, misschien zelfs onder de dreiging dat ook hier de kandelaar wordt weggenomen, dan zal God grote dingen doen.

We moeten er niet licht over rekenen, dat in die toenmalige zeven Klein-Aziatische gemeenten, op vele plaatsen de 'kandelaar' werkelijk is weggenomen. Ook nu kan ik niet zeggen dat dit absoluut is. Maar de geschiedenis heeft geleerd dat daar later de Turken kwamen die alles hebben vernield en vreselijk hebben huisgehouden.

We moeten niet denken dat wij in Nederland gevrijwaard zullen zijn van een soortgelijk gevaar. Als wij in kerkelijk opzicht op deze manier doorgaan, zou ook ons een dergelijk macht, die zijn wortels heeft in de wetten van de Koran, kunnen treffen. Ik geloof niet dat het zover zal komen, maar wij verkeren wel in een grenssituatie – ook geestelijk.

Dit land van de reformatie, van de terugkeer tot God en tot Jezus Christus, tot het bloed van het Lam, verkeert in een grenssituatie. Niet alleen politiek, maar ook in de dreiging tussen Oost en West en de mogelijkheden van een economische ineenstorting. Internationaal gezien komt daar nog bij de oliekwestie en het conflict tussen Israël en de Palestijnen. Het is al met al een kritieke situatie.

Wanneer op ons gebed en onze vernieuwing, en onder de vermaning van Jezus Christus er een terugkeer naar de hoogten van Pasen en Pinksteren plaatsvindt, een terugkeer naar de eerste liefde, ook onderling, dan gaat God met Zijn gericht voorbij. Dan zal er

zelfs mogelijkheid zijn dat dit land gebruikt wordt door Hem om een chaotische aarde toe te spreken. Ik verwacht grote dingen voor en van Koning Jezus.

*“Wie oren heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt.”*

We moeten dus een ‘geestelijk’ oor hebben. We moeten horen wat Jezus in onze ziel tot ons zegt. Dan krijgen wij de belofte: *“Wie overwint, hem zal Ik geven te eten van de boom des levens, die in het paradijs Gods is”*.

Het is dus een gevecht. Er is nooit een overwinning zonder strijd. Zonder een geestelijke worsteling. De Heer weet dat Hij ons in een strijd werpt. Maar...

*“Wie overwint, hem zal Ik geven te eten van de boom des levens, die in het paradijs Gods is”*.



## BRIEF AAN SMYRNA\*

*“En schrijf aan de engel der gemeente te Smyrna:*

*Dit zegt de eerste en de laatste, die dood geweest is en levend geworden: Ik weet uw verdrukking en armoede, hoewel gij rijk zijt, en de laster van hen, die zeggen, dat zij Joden zijn, doch het niet zijn, maar een synagoge des satans. Wees niet bevreesd voor hetgeen gij lijden zult. Zie, de duivel zal sommigen uwer in de gevangenis werpen, opdat gij verzocht wordt, en gij zult een verdrukking hebben van tien dagen. Wees getrouw tot de dood en Ik zal u geven de kroon des levens.*

*Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt.*

*Wie overwint, zal van de tweede dood geen schade lijden.”*

(Openbaring 2:8-11)

Zoals het opschrift boven de brief aan Epheze, geeft ook het opschrift boven deze brief aan Smyrna het beeld weer van het openbaringsvisioen van Johannes op Patmos.

Voor Epheze geldt het opschrift: *“Dit zegt Hij, die de zeven sterren in zijn rechterhand houdt, die tussen de zeven kandelaren wandelt.”*

*Bij Smyrna heet het: “Dit zegt de eerste en de laatste, die dood geweest is en levend geworden.”*

Ook dit karakteristieke element vinden we terug in het roepingsvisioen in Openbaring 1.

Welke concrete betekenis juist dit opschrift heeft voor de gemeente van Smyrna, wordt duidelijk als we deze brief verder lezen. Daaruit blijkt dat Smyrna een martelaarsgemeente bij uitstek is. De Heer zegt: *“Ik weet uw verdrukking en armoede.”*

\* Datum preek: 03-08-1979

## MARTELAARSCHAP

Smyrna was een rijke handelsstad, en kende een grote weelde. Armoede kwam bijna niet voor. Als je in die tijd arm was, dan had dit een bijzondere oorzaak. Die oorzaak wordt dan ook vermeld: Verdrukking. Jezus zegt het in één adem: *“Ik weet uw verdrukking en armoede.”* Daar ligt een relatie tussen. Christenen werden in die stad geboycot. Smyrna is eigenlijk een voortype van de gemeente van de eindtijd – van de gemeente in de grote verdrukking. (Zie: Openbaring 7:14)

Het is opmerkelijk dat in Smyrna ook later veel christenen zijn vermoord. In 1424 is de stad Turks geworden. Vijf eeuwen later, in 1920 is Smyrna door de Grieken bezet, maar na twee jaar weer door de troepen van Kemal heroverd.\* Duizenden Grieken, overwegend christenen, verloren daarbij het leven.

In Smyrna heeft veel bloed gevloeid.

Natuurlijk staat deze latere geschiedenis niet rechtstreeks in verband met deze brief in Openbaring 2. We kunnen het Klein-Azië, dat eeuwenlang geleden heeft onder de heerschappij van de Turken niet vergelijken met de gemeenten van het Klein-Azië waarover de Bijbel spreekt. Maar de eerste christengemeente van Smyrna zouden we toch wel typerend kunnen noemen voor de gemeenten die te maken krijgen met wat er nog *‘aan het lijden van Christus ontbreekt’*, om een term van Paulus te citeren. (Colossenzen 1:24)

Daarom zegt de Heer: *“Ik weet uw verdrukking en armoede”,* en schijnbaar tussen haakjes voegt Hij daaraan toe *“...hoewel gij rijk zijt.”*

Met anderen woorden: Uiterlijk, gerekend naar de maatschappelijke omstandigheden, zijn jullie tot bedelaars geworden door de vervolging

\* Christelijke Encyclopedia onder reactie van: Prof. Dr. F.W. Grosheide, Ds. J.H. Landwehr, Ds. C. Lindeboom en Ds. J.C. Rullmann, J.H. Kok, Kampen, 1929

en de hitte van de verdrukking. Je bent overal buitengesloten. Ik weet het. Maar...*gij zijt rijk*. Rijk in Mij. Want Mijn Geest woont rijkelijk in jullie hart. Juist door het volgen van Mij in het martelaarschap ben je toch rijk.

### EEN SYNAGOGE DES SATANS

*“Ik weet ...de laster van hen, die zeggen dat zij Joden zijn, doch het niet zijn, maar een synagoge des satans.”*

Dit is wel een heel krasse uitdrukking! Sommigen hebben de apostel Johannes hierom wel een soort antisemitisme verweten. Maar daar is natuurlijk geen sprake van. Johannes was zelf een Jood. Hij schrijft hier echter wat er werkelijk vanuit de hemel tot hem gezegd wordt.

De christenen in Smyrna ondergingen namelijk speciaal de verdrukking vanwege de laster als zouden zij tegenstanders zijn van wet en orde. Als zouden zij politiek niet te vertrouwen zijn, en een soort verraders zijn, juist omdat zij niet konden buigen voor het beeld van de keizer en voor hem geen wierook konden offeren. De keizercultus was in Smyrna tot grote hoogte opgevoerd.

Toen er door de prediking van Paulus in Smyrna een gemeente was ontstaan – voor een deel ook uit de synagoge – zijn de Joden van Smyrna in grote woede ontstoken. Vooral degenen uit hun midden, die Jezus van Nazareth als Messias hadden aanvaard, werden door hen bij de overheden aangeklaagd, en ervan beschuldigd dat zij aanzet gaven tot een heimelijke rebellie in heel het Romeinse Imperium.

Precies dezelfde aanklacht heeft Jezus moeten ondergaan: *“Indien gij deze loslaat, zijt gij geen vriend van de keizer: een ieder die zich koning maakt, verzet zich tegen de keizer.”* (Johannes 19:12) Met andere woorden: Hij is een rebel, een opstandeling! Hij maakt Zichzelf Koning en dat is in strijd met de Romeinse wet.

Zo werd Jezus aangeklaagd. Belasterd eigenlijk. Want Zijn Koninkrijk was niet van deze wereld. Dat had Hij al eerder duidelijk

gemaakt toen Hij Zich moest verantwoorden tegenover Pilatus. (Johannes 18:36) Maar Hij werd ermee aangeklaagd, en dat dreef Hem naar het kruis.

Exact hetzelfde ondergaan nu de mensen in Smyrna, speciaal van de kant van de Joden. En daarmee zijn zij volgens Gods visie géén Joden, geen echt zaad van Abraham, maar een ‘synagoge van satan’. Ondanks het feit dat zij een religieuze gemeenschap vormen. Want in dit opzicht keerden zij zich tegen God en Zijn Gezalfde. Zijn Gezalfde woont immers ook in Zijn gemeente, die ‘Zijn lichaam’ is. Hier wordt de gemeente door hen met dezelfde laster beschuldigd als eerder Jezus Christus: Namelijk van ‘politieke rebellie’.

Smyrna is hierin ook het type van de gemeenten in Rusland en China, en waar ook ter wereld, waar het christelijk geloof gezien wordt als een inbreuk op de staatsveiligheid. Als iets dat ondermijnend werkt voor de zekerheid van de staatsideologie en de zuiverheid van de leer. Of dat nu het communisme is, of welke andere dictatoriale of totalitaire wereldbeschouwing ook. In dergelijke regimes worden aanhangers van het christelijk geloof tot dissidenten gemaakt.

En wanneer christelijke kerken zich hier en daar conformeren met deze totalitaire machten, en er ‘handje plak’ mee spelen, dan zijn ook zij geen christenen in de ware zin van het woord, maar kunnen zelfs kerken ook een ‘synagoge van satan’ zijn. De brief aan Smyrna is dus eigenlijk voor grote gebieden van deze wereld zeer actueel.

De profeten hebben het ook altijd zo geschetst. Als je staat aan de kant van de tegenstanders van God, dan sta je aan de kant van de duivel. Als je kiest afvallig te zijn van God, dan noemden de profeten dat ‘geestelijke hoererij’.

*“Ik ben de eerste en de laatste, die dood geweest is en levend geworden...”*

Jezus zegt tegen de gemeente van Smyrna: *“Wees niet bevreesd voor*

*hetgeen gij lijden zult.*” (Openbaring 2:10) Hij spoort hen aan toch geen vrees te koesteren.

Hoe geheel anders is het hier, dan in Epeze. Daar was de eerste liefde verlaten. In Epeze was het de zonde, die een schaduw wierp over het leven van de gemeente. Hier in Smyrna, is het de doodsschaduw die op de gemeente valt. Daarom begint Jezus al met te zeggen: *“Ik ben de eerste en de laatste, die dood geweest is en levend geworden...”* (Openbaring 2:8) Hij zegt: Mij is het ook overkomen. Je bent deelgenoot van Mij. Van Mijn lijdensweg en van Mijn opstanding. Vrees daarom niet!

Vervolgens lijkt het alsof Jezus even de Joden en de ‘synagoge van satan’ vergeet. Tenslotte zijn dat maar instrumenten van een kwade macht op de achtergrond. De werkelijke vijand is de satan. Dat blijkt uit Zijn woorden: *“De duivel zal sommigen uwer in de gevangenis werpen...”*

De gemeente was al berooid. Maar zij zullen niet eens bij hun berooide boeltje kunnen blijven, maar in de folterkamers van de ‘antichrist’ terecht komen. Daar zijn vaders bij, moeders, kinderen. Ze zullen in de gevangenis geworpen worden. Jezus zegt erbij: *“...opdat gij verzocht wordt”*. Zij zullen dus voor hun geloof gemarteld worden en zelfs de marteldood sterven, en daarin getuigen van Hem zijn.

## TROUW TOT DE DOOD

*“...en gij zult een verdrukking hebben van tien dagen.”* –

Het wordt een bepaald tijdbestek, waarin God de duivel toelaat Zijn gemeente te verdrukken. Het is een afgemeten tijd van tien dagen. ‘Tien’ is een volheidsmaat. Jezus wil daarmee zeggen: Ik heb ook de tijd en de mate in handen. Vrees niet. Het is om verzocht te worden en om een getuigenis voor Mijn Naam te geven. *“Wees getrouw tot de dood en Ik zal u geven de kroon des levens.”*

Hier wordt de beeldspraak van een sportwedstrijd gehanteerd. De

overwinnaar van de wedstrijd kreeg een krans. De gelovigen, die deze verdrukking ondergaan, die trouw blijven aan Hem en Jezus Christus niet afzweren, die geen wierook branden voor de keizer, krijgen van de Heer de kroon des levens.

*“Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt. Wie overwint, zal van de tweede dood geen schade lijden.”* (Openbaring 2:11)

Nu, de gelovigen zijn gegaan.

Onlosmakelijk verbonden aan de gemeente van Smyrna was de grijze bisschop Polycarpus. Hij was nog in het ambt gesteld door de apostel Johannes zelf. Het staat historisch vast dat ook Polycarpus ervoor kwam te staan om Zijn Heer te vervloeken, en dus door de duivel in de gevangenis werd geworpen. In hoge ouderdom heeft hij de brandstapel moeten beklimmen en er een getuigenis van Jezus gegeven. Ook van hem werd door de stadhouder gevraagd om Jezus te verloochenen. Waarop hij zei: “86 jaren heb ik Christus gediend, en Hij heeft mij nooit kwaad gedaan, hoe zou ik dan Mijn Koning en Heiland vloeken?” En toen de vlammen om de brandstapel speelden bad hij: “Here, Almachtige God! Vader van Uw gezegende Zoon Jezus Christus, door wie wij U kennen! Ik loof U, dat Gij mij waardig geacht hebt op deze dag, in dit uur, gesteld te worden onder het getal van Uw getuigen en deel te hebben aan de drinkbeker des lijdens van Uw Gezalfde. Ik loof U, en ik prijs U, ik dank U door de eeuwige Hogepriester Jezus Christus, Uw geliefde Zoon! U zij de heerlijkheid in eeuwigheid! Amen! \*

Dit prachtige gebed van Polycarpus is bewaard gebleven. Het heeft natuurlijk een sterke echo gehad in heel Klein-Azië dat deze grijze bisschop, die al 86 jaar de Heer diende, dus misschien wel honderd jaar of ouder was, de marteldood stierf als voorganger van de gemeente van Smyrna. Waar hij de ‘engel der gemeente’ was, heeft

\* P.A. de Rover: De strijdende Kerk, deel I, pag. 211-216, Jan Haan N.V., Groningen, 1947

hij de brief van Johannes aan Smyrna dus zeer ter harte genomen en is daaraan trouw geweest tot de dood.

Het is niet ieders lotsbestemming om voor Jezus Christus de marteldood te sterven. Maar als dit ons overkomt, dan geeft God ook een bijzondere genade.

Jezus geeft ons echter wel dit woord mee: “*Wees getrouw tot de dood.*”

Misschien betekent dat in ons geval wel dat wij getrouw moeten zijn *tot het leven*. En dat wij de band aan Jezus Christus in ons leven zuiver bewaren, ook al zouden ons donkere tijden treffen. Nog leven wij in vrede, maar wij weten niet wat er in de toekomst nog over ons heen zal golven. In alle gevallen – zolang wij leven, worden wij echter opgeroepen trouw te zijn.

‘Trouw’ is een zwaar woord, dat heel vaak in de Bijbel voorkomt. Op andere plaatsen horen we Jezus zeggen: “*...over weinig zijt gij getrouw geweest, over veel zal Ik u stellen, ga in tot het feest van uw Heer.*” (Matthéüs 25:21 en 23)

Trouw zijn in het kleine van ons geloof, in het dienen van Jezus, en in het weerstaan van de verzoeking, wordt door Hem beloond. Als wij trouw zijn in het volgen van Jezus Christus en het beantwoorden aan Zijn roepstem, dan zal ook voor ons gelden: “*...ga in tot het feest van uw Heer*”.

Om die trouw te voeden, vieren wij ook het Heilig Avondmaal. Daarmee plaatsen wij onszelf heel nadrukkelijk voor de trouw van Jezus Christus voor ons. Hij is de getrouwe Getuige, die onder Pontius Pilatus geleden heeft. (1 Timótheüs 6:13) Jezus Christus was ons trouw tot op de bodem van de hel. Eigenlijk tot in de tweede dood, zoals die hier in Openbaring 2:11 wordt genoemd.

Als er in Smyrna brandstapels worden opgericht, klinkt de stem van Jezus: “*Wees getrouw tot de dood (...) Wie overwint, zal van de tweede dood geen schade lijden.*” Als je trouw blijft, zul je van de

tweede dood, die van het eeuwige vuur, geen schade ondervinden.

Want er is nog een ander vuur, dat onuitblusbaar is.

De grote profeet Johannes de Doper zegt van Jezus: *“De wan is in zijn hand en Hij zal zijn dorsvloer geheel zuiveren en zijn graan in de schuur bijeenbrengen, maar het kaf zal Hij verbranden met onuitblusbaar vuur.”* (Matthéüs 3:12)

Dat is een zeer ernstige waarschuwing.

Christus vraagt hier niet bevreesd te zijn voor het vuur dat mensen aansteken. In Matthéüs 9:28 zegt Hij:

*“En weest niet bevreesd voor hen, die wel het lichaam doden, maar de ziel niet kunnen doden; weest veeleer bevreesd voor Hem, die beide, ziel en lichaam kan verderven in de hel.”*

Deze woorden komen bij de gemeente van Smyrna hevig aan.

Ik geloof dat het bij de kinderen Gods in de Reformatietijd niet anders is geweest. In verschillende landen van Europa zijn er in die tijd veel martelaren geweest, die hun leven op de brandstapel hebben moeten geven voor de trouw aan de Naam van Jezus. Tot vandaag aan de dag zijn er in de wereld vele gelovigen, die hun trouw aan Jezus met de dood moeten bekopen.

Laten zij ons allen tot voorbeeld zijn. Want wij worden misschien weer op een andere manier door satan aangevallen. Op de achtergrond is het altijd weer de satan die veel wapenen heeft om ons van Jezus af te trekken. Ook de hoogconjunctuur en welvaart of allerlei andere dingen kunnen invalspoorten zijn waardoor wij verzocht kunnen worden om ontrouw te worden aan Jezus Christus.

De Heer roept ons via deze boodschap aan de gemeente van Smyrna allemaal op: Wees dan ook getrouw *tot het leven* dat je hier krijgt toegemeten op aarde. Getrouw om dat leven aan Mij te offeren in een waardige dienst. Dan zal je door de tweede dood niet beschadigd worden.



## GETROUW AAN ONZE OPDRACHT

In de Avondmaalsviering, waarin wij ons geloof en onze band aan Hem versterken, doordat wij Zijn bloed drinken en Zijn lichaam eten, staan wij eveneens in de grote opdracht aan het Joodse volk. En dat is niet zomaar een theoretische kwestie. Maar ook hierin kan de duivel ons beproeven, door allerlei argumenten aan te dragen dat dit en dat zomaar niet kan.

Laten ook wij dan getrouw zijn aan onze opdracht, als wij zien dat er maar één plaats is, waar de kinderen Gods zich weer verenigen kunnen. Die 'plaats' is in de gemeenschappelijke erkenning van de dood van Jezus Christus voor ons.

Van de trouw Gods in Hem voor ons.

En van de trouw van Jezus aan God voor ons. Alleen daardoor moeten wij ons laten voeden.

Alleen in die kracht kunnen wij ten slotte de weg wijzen en een licht zijn in de wirwar van de toekomst, en in de broeierige en bloederige wereld om ons heen.

Jezus schrijft geen speciale brieven meer aan ons. Maar Hij heeft wel een speciaal woord voor ons, en dat is dat ook wij getrouw moeten zijn aan de opbouw van de eendrachtige erkenning van Zijn kruisoffer.

Jezus zegt: *"Ik ben dood geweest, en Ik ben weder levend geworden."*

Zo legt Hij Zijn hand op de gemeente van Smyrna, en Smyrna houdt stand. Ook al lekken de vlammen van de vervolging om de brandstapels. Zij blijven trouw en geven een machtig martelaarsgetuigenis voor de Naam van Jezus aan een ongelovige wereld die geketend is in banden van duisternis, en op een dwaalspoor gebracht door de keizerverering en afgoderij.

*Geloofd zij Jezus Christus tot in eeuwigheid!*

## BRIEF AAN PÉRGAMUM\*

*“En schrijf aan de engel der gemeente te Pérgamum:*

*Dit zegt Hij, die het tweesnijdend scherp zwaard heeft: Ik weet, waar gij woont, dáár waar de troon des satans is en gij houdt vast aan mijn naam en hebt het geloof in Mij niet verloochend, ook niet in de dagen*

*van Antipas, mijn getuige, mijn getrouwe, die gedood werd bij u, waar de satan woont. Maar Ik heb enkele dingen tegen u: dat gij daar sommigen hebt, die vasthouden aan de leer van Bileam, die Balak leerde de kinderen Israëls een strik te spannen, dat zij afgodenoffers zouden eten en hoereren. Zo hebt ook gij sommigen, die op gelijke wijze aan de leer der Nicoläieten vasthouden. Bekeer u dan; maar zo niet, dan kom Ik spoedig tot u en Ik zal strijd tegen hen voeren met het zwaard mijns monds. Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt.*

*Wie overwint, die zal Ik geven van het verborgen manna, en Ik zal hem een witte steen geven en op die steen een nieuwe naam schrijven, welke niemand weet, dan die hem ontvangt.”* (Openbaring 2:12-17)

### STAD VAN DE KEIZERCULTUS

De stad Pérgamum, waaraan de Heer deze brief richt, was een vrij grote stad. Hoewel niet zo groot als Epeze. Daarvoor lag het te ver van de kust, en had het ook niet zo de directe verbindingen naar alle richtingen. Maar het was toch een belangrijke stad, met ongeveer 120.000 inwoners en een grote bibliotheek.

Het kenmerkende van de stad was echter het grote altaar voor Zeus, de god van de Grieken, die later vereenzelvigd werd met Asklèpios, de god van de geneeskunde. Niet alleen uit Azië, maar uit alle delen van de toenmaals bekende wereld stroomden pelgrims naar dat machtige

\* Datum preek: 07-01-1973

altaar van Zeus om er genezing te vinden. Uit de oude geschiedenis blijkt dat er ook inderdaad vele genezingen plaatsvonden.

Pérgamum was het ‘Lourdes’ van de oudheid.

Zelfs het perkament dankt zijn naam aan Pérgamum – boekenstad. Stad van de wetenschap en de religie.

Pérgamum was het centrum van de keizercultus. Juist daar werd ook keizer Augustus vereerd als de goddelijke. Men bracht offers aan Zeus en aan allerlei andere afgoden, maar toch speciaal aan de keizer. De ‘eredienst’ was centraal op hem gericht.

Daarom zegt Jezus tot de gemeente daar: *“Ik weet waar gij woont, dáár waar de troon des satans is, en Mijn getuige Antipas is daar gedood.”*

Maar de gemeente hield vol in het geloof. Zij weerstonden de hun opgelegde dwang om mee te doen met de afgodendienst en daarmee gelijkgeschakeld te worden, ondanks de vervolgingen die daarmee gepaard gingen, en weigerden neer te knielen voor het beeld van Zeus.

Het altaar van Zeus, waarbij die keizerverering plaatsvond heeft men later kunnen opgraven. Het enorme beeld van ruim 35 meter breed en 33 meter diep heeft tot vandaag een prominente plaats in het Pergamon Museum in Berlijn.

## OERHEUVELMYSTIEK

In Pérgamum vinden we een concentratie van de oerheuvelmystiek terug. De gedachte dat er een ‘oerheuvel’ is, waar de aarde bij haar ontstaan is afgebonden van de hemel, zien we al bij de oude Babyloniërs. In die Oud Oosterse symboliek is de tempel een afbeelding van de oerheuvel. Daar kan de mens opstijgen tot God. De koning of keizer neemt zo de centrale plaats in tussen hemel en aarde, waardoor hij natuurlijk ook geneeskraft heeft, en de zegeningen van de hemel kan laten neerdalen. Op de gedachte dat de mens kan opklimmen tot God volgde van oudsher de vergoddelijking van de keizer.

Zo ontstaat staatsabsolutisme.

Dat is precies duizenden jaren lang de tactiek van de duivel geweest: de mens aan God gelijk maken. In het paradijs zei de satan al: “...*gij zult als God zijn.*” (Genesis 3:5)

De oeroude gedachte van satan is: Als je een staat zou kunnen formeren of stelsel zou kunnen ontwerpen, waarbij alles om één centrum draait, dan heb je absolute macht. Of dat nu het oude stelsel van de Babyloniërs of van de Romeinen is, of een fascistisch of communistisch stelsel, dat doet er niet toe. Als je de zaken maar zo centraliseert dat de mens opklimt naar de hemel en er één figuur die allen vertegenwoordigt in de sleutelpositie komt te zitten tussen hemel en aarde. Die persoon moet je dan door allen laten aanbidden. En daarmee wordt dan door allen de duivel aanbeden.

De satan is helemaal niet origineel. Hij gebruikt altijd dezelfde tactiek.

En dan zegt Jezus zo treffend: “Ik weet waar je woont. In die kleine, kleine gemeente van Pérgamum. Waar zoveel vervolging is. Waar Antipas gedood is, en waar de troon van satan is.”

## HET VERBORGEN MANNA

Als een gemeente er zo aan toe is, dan zijn daar ook geen politieke partijen meer. Dan is het volk machteloos. Het heeft geen zetels meer, geen stem om zich te verdedigen of zich te laten gelden. Zo'n gemeente is dan in een positie gedreven als de Joden in de woestijn. Maar in die situatie van volslagen machteloosheid openbaarde God Zijn heerlijkheid aan het volk.

In Exodus 16:1 lezen we dat op de 15e dag van de tweede maand na hun uittocht uit Egypte, dus na dertig dagen, alle proviand die zij uit Egypte meegenomen hadden, op was. Het volk morde daarover, waarop God door Mozes zei: “*Ik zal hun Mijn heerlijkheid laten zien. Ik zal vlees en brood laten regenen uit de hemel.*” (Exodus 16:6-12)

En God deed het. Hij gaf kwakkels en manna.

Tot tweemaal toe wordt er gesproken van de heerlijkheid des

Heren. De eerste maal door Mozes, en de tweede maal terwijl Aäron de gemeente toesprak. Op dat moment verscheen de heerlijkheid des Heren in een wolk, ten aanschouwen van de gehele vergadering. (Exodus 16:10) Diezelfde avond kwamen de kwakkels opzetten en ‘s morgens lag er – na het optrekken van de dauw – een schilferachtig wit poeder als rijp op de aarde. Het volk kon het oprapen naar behoefte. Zij noemden het manna en het smaakte naar honingkoek.

In Pérgamum wordt gesproken over het ‘verborgen manna’, dat die gemeente zal ontvangen als zij in totale afhankelijkheid van Jezus Christus gedreven is. Naar de wereld zijn zij volkomen lamgeslagen en machteloos, en dreigen zelfs totaal uitgeroeid te worden. Maar dan is daar nog de levende Heer. Hij kent wegen en middelen om op directe wijze door de Heilige Geest zo in de zielen te werken, dat Hij hun het verborgen manna schenkt, om de – figuurlijk gesproken – onmogelijke ‘woestijnreis’ die zij moeten maken, te kunnen doorstaan.

Als God Zijn volk uit Egypte haalt, is het – naar de mens gesproken – ook onmogelijk om onder de macht van Farao vandaan te komen. Dat kan alleen door de kracht van het bloed van het paaslam. Zo is het ook onmogelijk voor de honderdduizenden om die lange reis door de woestijn te maken, waar niets groeit, en de tocht naar Kanaän voort te zetten. Maar God laat het manna regenen uit de hemel.

Ook het binnengaan in Kanaän met zijn sterke vestingen is, menselijk gesproken, onhaalbaar. Maar bij God is geen ding onmogelijk. Hij laat het volk met de ark die de kracht der verzoening vertegenwoordigt, zevenmaal om Jericho trekken, en Jericho valt. Uittocht, doortocht en intocht, alleen door de wondere genade van God.

Ook in onze dagen worden wij geconfronteerd met de grenzen van onze menselijke mogelijkheden. In de eerste plaats is het voor ons onmogelijk om Israël te bekeren. En in de tweede plaats is het voor

ons onmogelijk om verandering te brengen in het proces van verderf, waaraan ons land lijdt, in zowel kerkelijk, staatkundig en moreel opzicht.

Wat van Pérغامum gezegd kon worden, is helaas ook op ons lieve land van toepassing. Maar ik reken ook nu op manna uit de hemel, op verlichting van de Heilige Geest. Ik heb geen vertrouwen in gewiekstheid of politieke handigheid. In principe zijn wij volkomen verkocht aan een systeem dat – net als in Pergamum, waar de ‘troon van satan’ was – centraliserend werkt, en alles in kaart wil brengen. Een systeem dat alles wil registreren en er ten slotte maar één god op na houdt: de mens. Dat is het wezen van het communisme, dat alles onder één noemer wil brengen en daarvoor alles uit de weg ruimt wat daarbij in de weg staat.

#### DE TROON VAN SATAN

Ter verduidelijking wil ik hierbij drie voorbeelden geven, waarbij wij het in Nederland momenteel helemaal niet goed doen [A.D.1973]. Die voorbeelden zijn Vietnam, Israël en Berlijn.

Wij hoeven de bombardementen in Vietnam niet te verdedigen en te beoordelen. Maar wat te denken van een Wereldraad van Kerken, die zijn leden oproept om naar Hanoi te gaan, met het moedwillig gezochte gevaar getroffen te worden door Amerikaanse bommen, en de wereld daardoor wordt opgeschrikt dat Amerika zelfs christenen doodt?

Waar was de Wereldraad van Kerken in Hué? Christenen werden er door de communisten beestachtig afgeslacht en levend begraven, nadat zij martelingen hadden ondergaan die te gruwelijk zijn om te beschrijven.

Waar het om gaat is, dat er in Nederland ten aanzien van de oorlog in Vietnam selectief wordt geprotesteerd. Er is totaal geen verzet tegen de moordpartijen van de communisten. Maar als het gaat om

de rol van Amerika, dan gaat men met duizenden tegelijk de straat op om de Amerikaanse president voor moordenaar uit te maken. Zelfs regeringspersonen lopen in dit soort demonstraties mee. Dat zegt iets over de toestand van ons land. In wezen is het een keuze voor het communisme.

De Heer sprak in 1948: *“Zie, Ik sta op de rand van uw bestaan”*.

De Heer zegt ook tegen ons: “Ik weet waar je woont, dáár waar de troon van satan is.”

De Wereldraad van Kerken, die - vanwege zijn seculiere en vrijzinnige grondslag - in wezen een antichristelijke organisatie is, is opgericht in Amsterdam. Een organisatie die zo optreedt, durft in tijden van nood ook geen werkelijke beslissingen meer te nemen ten aanzien van onze soldaten en marine.

Eerder nog lopen zij het gevaar in de rug verraden te worden.

Antipas was een getrouwe getuige. Hij heeft openlijk gezegd dat het altaar van Zeus niet deugde. Hij werd gedood, maar Christus wist waar Zijn getrouwe getuige woonde en wat hij gedaan had.

Het tweede voorbeeld, waarbij Nederland niet juist handelt is Israël. Bijvoorbeeld door het stemmen vóór anti-Israël resoluties door de Verenigde Naties. Nu heb ik er nooit voor gepleit om zonder meer de Staat Israël te verdedigen. Maar we hebben het Joodse volk lief, en we zijn er ons ook van bewust wat er in tweeduizend jaar geschiedenis gebeurd is.

Het is onze oerschuld als christenen dat de Joden in een noodpositie gedreven zijn, en geen andere weg meer zagen dan terug te keren naar het Midden Oosten. Wij zijn dus medeschuldig aan hoe de situatie er nu ligt. En daarom kunnen we niet maar eenzijdig zeggen dat zij zich moeten terugtrekken uit de bezette gebieden, terwijl aan de andere kant er de voortdurende dreiging is van in de zee gedreven te worden.

Er zal dan toch ook over andere dingen gesproken moeten worden.

Over onze gemeenschappelijke schuld.

Over onze opdracht om dit volk op te vangen in de barmhartigheid van God, waardoor zij tot hun Messiaanse bestemming van 'koninkrijk van priesters' kunnen komen.

Maar zonder meer een resolutie aannemen dat zij moeten terugtrekken, nee. Als christen draag je daar in de Verenigde Naties ook een verantwoordelijkheid voor. Wij moeten als christenen zoeken naar een positieve oplossing tot hun redding, en dat ook aan de Arabieren verkondigen.

God is een God van gerechtigheid, waarheid en liefde, en Hij vraagt van Zijn gemeente dat zij het licht der wereld en het zout der aarde zal zijn.

Het derde voorbeeld is Berlijn.

Nederland staat op het punt om Oost Duitsland te erkennen. Dat betekent dat Hongaren, Tsjechen, Polen en andere Oost-Europese landen voor eeuwig achter het ijzeren gordijn opgesloten worden. Want dan worden de grenzen van Oost-Duitsland erkend als staatsgrenzen. Wij, Nederlanders, hebben het recht niet om de burgers van al die landen te verdoemen onder de macht van het communisme. Hoeveel ernstige en monddood gemaakte christenen in die landen bidden tot God of er uit het Westen verlossing mag komen uit hun onderdrukking. Maar in dit vrije, door God zeer gezegende land, zien zij slechts een selectieve verontwaardiging, ook van regeringspersonen. En de verlamming in die landen slaat toe.

Laten wij bidden dat God ons land nog genade wil bewijzen. Dat Hij die ene Avondmaalstafel zal oprichten en de gemeente mag herstellen door de kracht van het bloed van het Lam. En dat er dan ook in politieke zin geneeskracht mag vloeien van Zijn troon.

Ik geloof in het hemelse manna, dat op het gebed van de kinderen Gods zal neerdalen van de hemel. Hoe klein ook in getal. Samen onze



eenheid zoekend in de gekruisigde Zoon van God. Samen biddend om de Heilige Geest. Biddend om de verlichting des Geestes om ook op het politieke vlak de dingen te kunnen laten zien zoals ze liggen voor God.

Met dit gebed zijn de bijbelgetrouwe christenen in 1948 naar Amsterdam getrokken, toen daar de Wereldraad van Kerken zou worden opgericht: *“Als de vijand zal komen gelijk een stroom, zal de Geest des Heren de banier tegen hem oprichten.”* (Jesaja 59:19 St. Vert.)

Op dit gebed antwoordde God: *“Nee, Ik zal de antichrist de eer niet gunnen Mijn volk bijeen te drijven, maar Ik zal dit doen door de zweepslagen van Mijn Woord.”*

Een oud Psalmvers zegt: ‘Laat zulk een druk voor u niet nodig wezen.’ Als God ons daarvoor wil bewaren, moeten we dankbaar zijn. Maar ook in de verdrukking en vervolging houdt God Zijn gemeente in stand, en kan Hij het verborgen manna schenken.

Wij kunnen het zalig worden in het koninkrijk Gods op aarde niet scheiden van het wel en wee van het land en volk, waarin God ons plaatste. Jezus zegt: *“Ik weet waar gij woont.”*

Evenmin moeten we met een vroom geloof ons isoleren in een klooster om er te bidden en de wereld verder aan haar lot overlaten. In Zijn rede op de berg zegt Jezus: *“Gij zijt het zout der aarde. Gij zijt het licht der wereld.”* (Matthéüs 5: 13,14)

In de komende antithese zal de gemeente van Christus één worden. Dit is ook een facet van de volheid der heidenen. En bij het ingaan van de volheid der heidenen, leert de apostel Paulus ons, zal gans Israëel zalig worden. (Romeinen 11:25,26)

Door alle politieke constellaties zal het Joodse volk in de toekomst in een vreselijk isolement geraken. Maar wat een genade als we via de redding van ons land iets mogen doen voor het Joodse volk om het tot Jezus te brengen. Dat zou van veelzijdige betekenis zijn. Ik geloof dat

dit gaat gebeuren, maar het zal geen gemakkelijke weg zijn. Ik geloof dat ons land en volk als een brandhout uit het vuur gerukt wordt.

Ik heb Nederland gezien als een spreekpodium. Dag en nacht – in een estafetteprediking – ging het over de wereld. Ik geloof dat we behouden worden. Maar het wordt ons niet zomaar gegeven. We moeten waakzaam zijn in de gebeden, en blijven verlangen naar het verborgen manna.

Als Jezus de schare voedt in de wonderbare spijziging, steekt er onmiddellijk daarna een storm op op het meer, en loopt Jezus over het water. We lezen daarover in Marcus 6:51,52: *“En zij waren innerlijk bovenmate ontsteld, want zij waren bij de broden niet tot inzicht gekomen...”*

De discipelen wisten nog niet dat Hijzelf het manna, de wonderbare spijziging, is, waardoor je de golven onder je voeten krijgt. In Johannes 6:49 vv. zegt Jezus:

*“Uw vaderen hebben in de woestijn het manna gegeten en zij zijn gestorven; dit is het brood, dat uit den hemel nederdaalt, opdat wie er van eet, niet sterve. Ik ben het levende brood, dat uit den hemel nedergedaald is. Indien iemand van dit brood eet, hij zal in eeuwigheid leven; en het brood, dat Ik geven zal, is mijn vlees, voor het leven der wereld.” –*

Als God Zijn Geest uitstort zullen we in de Naam des Heren krachtige daden mogen doen in een woeste en wilde wereld, waarvan de satan de overste is. Het is door het bloed van het Lam dat wij de macht van de duivel kunnen weerstaan. Zoals er geschreven is in Openbaring 12:11: *“En zij hebben hem overwonnen door het bloed van het Lam en door het woord van hun getuigenis.”*

## DE ZWEEPSLAGEN VAN HET WOORD

In de brief aan Pérgamum wordt ook gesproken over de leer van Bileam en de leer der Nicolaïeten. Hiermee wordt bedoeld dat er in deze stad ook zedeloosheid voorkwam. Dat gaat altijd gepaard met wat de Bijbel hier zegt over de troon van satan. De valse leer dat de duivel de opperheerser is, die via Zeus, geneeskraft, Asklopíos, kan verwerklijken, en de centralisatie onder de macht van de satan, brengt altijd de grofste zedeloosheid voort. Daartegenover plaatst Jezus het ‘zwaard der Geestes’.

Iemand zei eens tegen mij: “De ‘zweepslagen van het Woord’? Dat kan nooit Bijbels zijn. Het Woord van God is enkel liefde”.

Is dat zo?

Lezen we niet in Efeze 6:17 dat bij de geestelijke wapenrusting ook hoort: “...*het zwaard des Geestes, dat is het woord van God*”?

Het Woord van God is ook een zwaard. Een zweep. De koophandelaren werden door Jezus uit Zijn tempel gedreven met een zweep. (Johannes 2:15)

In dit Schriftgedeelte is dat ook een belofte van Jezus. Hij spaart hen niet: “*Zo hebt gij sommigen, die op gelijke wijze vasthouden aan de leer der Nicolaïeten. Bekeer u dan; maar zo niet, dan kom Ik spoedig tot u en Ik zal strijd tegen hen voeren met het zwaard mijns monds.*”

(Openbaring 2:15,16)

Uit onszelf kunnen wij als gemeente ook geen kracht uitoefenen tegen de antichristelijke machten om ons heen. De Heer moet ook nu komen met het zwaard Zijns monds, om in elk vlak van de samenleving, politiek of moreel, tegen elke verliederlijking, normloosheid en zedeloosheid, strijd te voeren. Het zwaard van het Woord van God moet scheiding der geesten gaan brengen. De Heer zal opstaan tot de strijd. Hij is die Hij is.

*“Wie een oor heeft, die hore, wat de Geest tot de gemeenten zegt.”*

In deze tekst zit iets geheimzinnigs. Niet dat dit een geheimleer is, maar het betekent wel dat degenen die alleen maar de duivel willen dienen, niets zullen horen. Alleen degene die het oor aan de Heilige Geest te luisteren legt, zal horen. En wie overwint – dat wijst alweer op een strijd – die zal Ik geven van het verborgen manna, zegt Jezus.

Men zal het niet kunnen snappen hoe zo iemand in leven blijft, hoe hij vrolijk kan blijven. Hoe hij kan spreken en getuigen en de duivel kan weerstaan. Verborgen manna komt er uit de hemel. Het valt niet meer te berekenen. De duivel met al zijn intellect snapt er niets van. Wat is dit?

Kan er uit de Avondmaalstafel iets goeds komen voor de politiek?

Ja!

Jezus leeft!

Als Hij zieken kan genezen in hun lichaam, kan Hij ook een ziek staatsbestel genezen.

“Verborgen manna ga Ik geven”, zegt Jezus. “Ik weet waar je woont, Nederland. Ik ken je situatie.” Hij die opgevaren is, en van de Vader alle macht gekregen heeft in hemel en op aarde, kent Nederland.

## EEN WITTE STEEN EN EEN NIEUWE NAAM

*“...en Ik zal hem een witte steen geven.”*

In de rechtspraak werden donkere en witte stenen gebruikt. Wie veroordeeld werd kreeg de donkere steen van de rechter, en wie vrijgesproken werd, kreeg de witte.

Dit beeld wordt hier door Jezus gegeven: Wie overwint, krijgt de vrijspraak krachtens Mijn bloed.

Die krijgt een witte steen. En op die steen een nieuwe naam geschreven.

Als de Here Jezus mensen roept tot de orde van het koninkrijk Gods, dan roept Hij Simon van achter het visnet en zegt Hij: *“Simon*

*Barjona...Ik zeg u dat gij Petrus zijt.*” (Matthéüs 16:17) Dan stapt Petrus de nieuwe situatie binnen van het koninkrijk Gods, en weerspiegelt hij in zijn handel en wandel de betekenis van zijn naam: Rotsman.

Ook Jakob kreeg van God een nieuwe naam na zijn Pniëlworsteling: *“Uw naam zal niet meer Jakob luiden, maar Israël, want gij hebt gestreden met God, en gij hebt overmocht.”* (Genesis 32:28)

Als de Heer ons roept krijgen we nieuwe namen. Het oude leven ligt achter ons, maar uit de hemel krijgen we een nieuwe naamgeving, die niemand weet dan die hem ontvangt

Zelfs in het liefdeleven tussen mensen vinden we deze intimiteit terug. Geliefden geven elkaar nog wel eens een ander naampje, dat een soort liefdescode is tussen die twee. Die naam geven ze niet prijs, die bewaren ze voor elkaar. Daar komt niemand achter. Dat doet de liefde. Dan schakelt men over op een eigen code.

Nu, dit is het wat de hemelse Bruidegom doet. Jezus heeft ons zo lief dat Hij ons in de ziel een nieuwe naam wil geven. Hij weet waarvan Hij ons verlost. Hij weet hoe Hij ons redde, en hoe de kracht van Zijn kruis aan ons openbaar mocht worden. Bij die ‘codenaam’ noemt Hij ons. Dat is tenslotte ook iets heel persoonlijks van de Bruidegom en de bruid. Dat is het hemelse liefdeleven. In die persoonlijke relatie moeten wij ons niet willen mengen. De mystieke verhouding van de ziel tot God gaat niemand iets aan. In de stille uren en ogenblikken van de gemeenschap met God gaat het om niemand anders dan om Hem en de persoonlijke ziel. Hij kent ons en wij worden gekend.

We krijgen verborgen manna.

Dat doet je over de golven lopen. De zee, het beeld van de demonie en de dood, van de verwoestende anarchistische machten krijg je onder de voeten door dat manna. Je krijgt een nieuwe naam en een witte steen.

Vrijspraak!

Een nieuwe naam!

Een verhouding van bruid en Bruidegom!  
En dat alles op de plek waar 'de troon van satan' staat!  
Daar geeft God alles!

Iets beters kan ik de gemeente van Christus, waar zij zich ook bevindt, niet toewensen. Tegen al mijn broeders en zusters in welke kerk ook, zou ik willen zeggen: Laten we nu eens, zoals bij de wonderbare spijziging, goed in een rij gaan zitten en elkaar het brood des levens doorgeven. Kom tot die ene wonderbare spijziging, en wij zullen over het water kunnen lopen. Ook in de toekomst. Als we bij de broden van die wonderbare spijziging tot inzicht komen, zullen we over de meest woeste golven kunnen lopen. En waar maar ergens de troon van satan staat, zullen we het verborgen manna krijgen. Een witte steen. We ontvangen van de Heer dan zelfs een nieuwe naam.

Zou zo'n gemeente land en volk niet kunnen zegenen?



© Ds. A.A. Leenhouts: "Zeven Brieven van Jezus"  
(1973, 1979, 1980)  
Redactionele bewerking 2013



GETUIGENIS  
EN EENHEID

Stichting Getuigenis en Eenheid  
Postbus 64814, 2506 CE Den Haag  
[info@getuigeniseneenheid.nl](mailto:info@getuigeniseneenheid.nl)  
[www.getuigeniseneenheid.nl](http://www.getuigeniseneenheid.nl)